

**AZ IDEIGLENES NEMZETGYŰLÉS
ÉS AZ
IDEIGLENES NEMZETI KORMÁNY**

1944-1945

POLITIKATÖRTÉNETI ALAPÍTVÁNY

Budapest, 1995

Földes György

Utószó

Az 1994. december 20-21-ei tudományos ülészen nemcsak az ötven évvel ezelőtt történeteknek, a magyar államiséget újrapi-tőknek állítottunk emléket közösen a Magyar Köztársaság elnö-kével. Göncz Árpád többet tett elődeink előtti tisztelgésnél. Fel-szólalásával és több előadás meghallgatásával messze túlment a protokolláris kötelezettségein, és valódi tiszteletét fejezte ki a történettudomány iránt. Köszönet érte.

Végére érve az előadásoknak (és egyben a kötetnek), talán meg-állapítható, hogy nemcsak az Ideiglenes Nemzetgyűlés és az Ide-iglenes Nemzeti Kormány megalakulásának, mint nemzeti törté-nelmünk e jelentős eseményének megörökítése volt célunk. Többet tettünk ennél. Először azért, mert rendkívül érdekes az: ki ho-gyan értékeli ötven év elteltével, egy újabb rendszerváltás után az akkori történelmi fordulatot. Másodszor azért, mert az itt kö-zölt írások sok eddig nem, vagy kevésbé ismert, elhanyagolt ösz-szefüggésre, tényre hívják fel figyelmünket.

Azt is jólesően kell nyugtáznunk, hogy a szerzők az évek hosszú során sokat tettek annak érdekében, hogy az érdeklődő közvé-lemény tisztán lásson az 1944 decemberében történetek ügyében, és hogy április 4-éről december 21-ére helyeződjön át (vissza!) a hangsúly, hogy ez a nap legyen a második világháborús mély-pont, a nemzeti tragédia utáni megújulás évfordulós dátuma, s hogy ez a hely, Debrecen legyen a nemzeti újjászületés emlékhelye. Kötetünk címlapjára is emiatt választottuk a Református Kollégium korabeli fotóját.

A sokszor tanulmány mélységű írások megközelítésmódjában jól érzékelhető különbségek mutatkoztak. Akad köztük olyan

amely az 1947 utáni fejlemények felől közelítve ad értékelést, és van, amely a faszizmus alóli felszabadulás tényét tartja meghatározónak. Számomra — szakmai szempontból — az utóbbi megközelítés tűnik elfogadhatónak. Bár nyilvánvaló, hogy jogosultak és fontosak azok a megállapítások, amelyek az ideiglenes államhatalom működésének zavaraira, a politika ellentmondásos folyamataira utalnak és azon belül a kommunista párt pozíciószerezési törekvéseit is bemutatják, nem feledkezve el arról, hogy mindezek a későbbi diktatúra előzményeinek tekinthetők.

Visszaköszönt a „felszabadulás vagy megszállás” problémája tudományos ülésünkön és kötetünkben is. Itt is a kiegyensúlyozott, a háborús, illetve a nemzetközi viszonyoktól nem eltekintő értelmezés a domináns. Érdekes például a személyes társadalmi tapasztalat szerepe a tudományos ítéletalkotás szemszögéből nézve. Nem lehet érvénytelennek tekinteni az akkori magyar társadalom életélményeit, s nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy voltak, akik felszabadulásként élték meg a szovjet hadsereg magyarországi offenzíváját, s voltak, akik megszállásként. Természetesen akadtak — nem is kevesen — akik előbb így, utóbb úgy. E tény regisztrálásán túl a történész annyit tehet, hogy nem tesz egyenlőségjelet az üldöző és az üldözött tapasztalata közé, hogy megnézi: mi és hogyan változott meg Magyarországon a szövetségesek győzelmével. Ebben az esetben pedig letagadhatatlan, hogy Magyarország „élhetőbb”, gyökeresen más lett 1944-ről 1945-re fordultában. Ékes bizonyítéka ennek Debrecen és az Ideiglenes Nemzetgyűlés. Sikerült kikerülni a nemzeti létet fenyegető veszélyzónából, leszámolni a német és magyar faszizmussal. A továbbiakban — ha a maga teljességében csak néhány évig is — Magyarország hozzá tudott illeszkedni a világfejlődés fő vonalához politikai és gazdasági értelemben egyaránt. Létrejött a demokrácia intézményrendszere, rövid idő alatt megvalósult a gazdaság helyreállítása, a pártok koalícióba tömörülve segítettek a társadalomnak kilábalni a mély gazdasági-tudati válságból. A nemzeti és üzemi bizottságok pedig a közvetlen demokrácia vonásaival gazdagították a társadalmi életet. Hogy

mindez rövid életűnek bizonyult, nem teszi feleslegessé e periódus tudományos elemzését, sem az akkori viszonyok és események, a történelmi körülmények bemutatását és a magyar progresszió, a magyar hazafiak tetteinek értékelését.

Erre vállalkoztunk, s e feladatot — úgy hiszem — teljesítettük.